

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z powództwa P. H.
przeciwko Przedsiębiorstwu Handlowo-Usługowemu B. Spółce jawnej w R.
o zapłatę ryczałtu za noclegi w podróżach służbowych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 stycznia 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w G.
z dnia 1 sierpnia 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda P. H. na rzecz pozwanego
Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego B. Spółki jawnej w R.
kwotę 1.350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem
zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu
kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód P. H. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego B. spółki jawnej w R. kwoty 49.716,60 zł tytułem ryczałtów za noclegi w podróżach służbowych za okres od 1 kwietnia 2012 r. do 22 sierpnia 2014 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

W odpowiedzi na pozew pozwane Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe B. spółka jawna w R. wniosło o oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy w Z., wyrokiem z 22 maja 2018 r., zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 49.717,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w czasie zatrudnienia powoda obowiązywał u pracodawcy regulamin pracy z 1 czerwca 2004 r., zmieniony aneksami. Na mocy regulaminu pracy pracownikom (kierowcom) będącym w podróży służbowej były wypłacane rekompensaty poniesionych wydatków. Przez rekompensatę rozumiano zwrot wszystkich kosztów związanych z podróżą służbową. Rekompensata była wypłacana za każdy dzień podróży służbowej w kraju lub poza granicami Polski (wg średniego kursu NBP). Postanowienia te modyfikowane były aneksami, w wyniku czego pracownikom przysługiwało najpierw 36 euro za dzień, później 42 euro za dzień podróży służbowej. Pozwany podał, że wypłacił powodowi tytułem należności za podróże służbowe łącznie kwotę 232.982,72 zł. Na kwotę tę składały się wypłaty z tytułu diet i ryczałtów za noclegi.

Sąd pierwszej instancji uznał, że pozwany nie zapoznał pracowników z aneksami do regulaminu pracy. Stwierdził, że postanowienia aneksów do regulaminu pracy nie obowiązywały. Z treści poleceń służbowych wyjazdu wynikało zaś, że stosowano inne stawki niż te wynikające z aneksów, np. 41, 48 i 52 euro za dzień podróży służbowej.

Wysokość kwoty należnej powodowi z tytułów ryczałtów za noclegi Sąd pierwszej instancji ustalił na podstawie opinii biegłego do spraw wynagrodzeń. Biegły dokonał obliczenia kwoty ryczałtów za noclegi w okresie objętym żądaniem pozwu na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.), a za okres przypadający po 1 marca 2013 r. według zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu z państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167).

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji wniósł pozwany pracodawca.

Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z 1 sierpnia 2019 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 14.969,58 zł wraz z ustawowymi odsetkami, a w pozostałej części powództwo oddalił; zmienił również rozstrzygnięcie dotyczące kosztów procesu.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, słuszny był zarzut strony pozwanej dotyczący braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie faktu i trybu zapoznawania pracowników pozwanego z obowiązującym regulaminem pracy i jego aneksami. Obowiązujące u strony pozwanej regulacje wewnątrzzakładowe przewidywały, że pracownikom zatrudnionym na stanowisku kierowcy, będącym w podróży służbowej, wypłacana jest rekompensata poniesionych wydatków. Przez rekompensatę rozumiano zwrot wszystkich kosztów związanych z podróżą służbową (§ 19 pkt 4 regulaminu pracy). W następnych punktach pracodawca wyjaśnił, że prawo do rekompensaty przysługuje na podstawie przedstawionych rachunków, a w przypadku ich braku – za każdy dzień podróży według średniego kursu NBP. Tak dokonywano rozliczeń na drukach wyjazdów służbowych.

Nie bez znaczenia była okoliczność, że powód w piśmie procesowym z 12 lutego 2018 r. sprecyzował żądanie pozwu, domagając się alternatywnie zasądzenia rekompensaty na podstawie § 19 pkt 4 regulaminu pracy, mimo że jego zdaniem regulamin nie został wprowadzony.

W ocenie Sądu Okręgowego należało uznać, że podstawą ustalenia zwrotu kosztów podróży służbowych powinien być regulamin pracy z 1 czerwca 2004 r. wraz z aneksami, które określały wysokość dziennej rekompensaty. Bezsporne między stronami było, że powód oprócz wynagrodzenia wynikającego z umowy o pracę otrzymywał dodatkowe świadczenia. Powód twierdził, że umówił się z pracodawcą, że jest to tzw. frachtowe, tj. procent od wartości przewozu. Zdaniem Sądu ta okoliczność nie została wykazana. Z zeznań świadków wynika, że kierowcy nie znają wartości przewozu i na tej podstawie nie można ustalić wysokości należnego wynagrodzenia. Frachtowe stanowi część wynagrodzenia – formę premii, a ta jest podstawą obliczenia podatku dochodowego i składek na ubezpieczenia społeczne. Powód w latach 2013-2015 otrzymał ponad 230.000 zł zwrotu kosztów podróży służbowych, w tym ponad 93.000 zł diet i ryczałtów bez

obciążeń publicznoprawnych (opodatkowania i oskładkowania). Aneksy do regulaminu pracy były zawierane w datach zmian wysokości diet w podróży zagranicznej. Okoliczność ta świadczy pośrednio o tym, że przy rozliczaniu podróży służbowych uwzględniano treść § 19 regulaminu pracy. Strony akceptowały taki sposób rozliczenia podróży służbowej. W związku z tym Sąd drugiej instancji przyjął, że wyliczone należności należało potraktować jako rekompensatę przewidzianą w regulaminie pracy. Pozwany wyliczył różnicę między rekompensatą z § 19 pkt 4 regulaminu pracy a wypłaconymi powodowi należnościami na podstawie rozliczeń wyjazdów służbowych. Z wyliczeń wynika, że powód powinien otrzymać dodatkowo 14.969,58 zł.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w G. wniósł powód. Wyrok zaskarżył w części – co do punktu, w którym Sąd drugiej instancji zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Z. i oddalił powództwo ponad kwotę 14.969,58 zł oraz co do kosztów procesu.

Skargę kasacyjną oparto na podstawach naruszenia: 1) prawa materialnego: art. 77⁵ § 5 k.p. w związku z art. 77⁵ § 1 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku art. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r., poz. 1412) w związku z art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców oraz w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz § 16 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167); 2) naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał oczywistą zasadność skargi, w zakresie w jakim Sąd Okręgowy w G. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Z. bez dokonania własnych ustaleń faktycznych, przy przyjęciu odmiennych okoliczności faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, bez jakiejkolwiek analizy zgromadzonego materiału dowodowego oraz nie rozpoznając istoty sprawy, o to wobec orzeczenia o rekompensacie wynikającej z regulaminu pracy strony pozwanej, a nie o ryczałcie za nocleg. Powołał się także na potrzebę wykładni przepisów prawnych, wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, stanowiących o sposobie uregulowania roszczeń związanych z podróżą służbową w aktach wewnętrznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX 1652383). Konieczne jest

wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej o tym, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić oraz uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

W odniesieniu do wykładni art. 2 ust. 7 i art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1, § 3, § 4 i § 5 k.p. nie występuje podnoszona w skardze kasacyjnej rozbieżność w orzecznictwie, bowiem orzecznictwo w tym zakresie jest utrwalone i jednolite.

W orzeczeniach Sądu Najwyższego, wydanych po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, przyjęto, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery

budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167), przyjęto zatem, że strony stosunku pracy mogą dowolnie kształtować wysokość świadczeń z tego tytułu (por. w szczególności uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28).

Brak regulacji należy rozpatrywać rodzajowo, tzn. jeżeli pracodawca reguluje kwestię diet, a pomija inne koszty podróży służbowej (np. koszty noclegu), to oznacza, że w tym zakresie u pracodawcy nie ma wewnętrznych regulacji, o których mowa w art. 77⁵ § 3 k.p., a zatem możliwe jest sięgnięcie do przepisów powszechnie obowiązujących (w rozpatrywanym przypadku – do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r.). Należy jednak pamiętać, że pod przyjętym w wewnętrznych regulacjach pojęciem „diety” albo „ryczałt” (a także „rekompensata”) mogą się mieścić różne należności z tytułu podróży służbowych, a ustalenie, co się konkretnie mieści pod pojęciem użytym w regulacjach wewnętrznych lub w umowie o pracę (które nie musi odpowiadać semantycznie pojęciu zastosowanemu w powszechnie obowiązujących aktach prawnych), wymaga sądowej wykładni odpowiednich postanowień aktów wewnętrznych oraz umowy o pracę, uwzględniającej wszystkie istotne okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465). Takiej wykładni dokonał Sąd Okręgowy. Jest to kwestia ustaleń faktycznych, których skarga kasacyjna skutecznie nie podważa, są one zatem wiążące w postępowaniu kasacyjnym. Nieuzasadniona jest teza skarżącego, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ orzeczenie dotyczy rekompensaty wynikającej z regulaminu pracy strony pozwanej, a nie ryczałtu za nocleg. Według ustaleń Sądu w świadczeniu nazwanym w regulaminie pracy „rekompensatą” mieściły się zarówno diety, jak i ryczałt za nocleg.

Przedmiotowa skarga kasacyjna nie jest też oczywiście zasadna. Należy przypomnieć, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego

rozstrzygnięcia, lecz obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2017 r., IV CZ 10/17, LEX nr 2321891). Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124).

Uznając, że skarżący nie wykazał konieczności merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c.